

Klik **hier** voor het originele artikel (p. 130)

EFFECTIEVE FEEDBACK



Dit antwoord komt in de richting. Hier moet je nog beter op letten. Goed gedaan! Als leerkracht geef je leerlingen voortdurend feedback. Zo probeer je hun leerproces en hun begrip van de stof positief te beïnvloeden. Uit studies blijkt echter dat feedback het leren niet alleen kan stimuleren, maar ook belemmeren. Wat een effectieve manier van feedback is, was helaas lange tijd onduidelijk. Het artikel van Hattie & Timperley (2007) bood houvast.

HET IDEE

Feedback is alle informatie die je als leerkracht geeft over de prestaties of het begrip van leerlingen met als *doel* het leren en presteren te bevorderen.

Effectieve feedback verkleint het verschil tussen het huidige en gewenste kennis- en begripsniveau van de leerling, stellen Hattie & Timperley. Ze beschrijven ook hoe je dat moet doen, namelijk door de leerling antwoord op 3 vragen te geven:

- Waar werk ik naartoe?
- Doe ik het zo goed?
- Wat moet ik hierna doen?

Feedback gaat dus niet alleen om het resultaat (het product), maar *vooral ook over het leerproces*. Naast de 3 vragen onderscheiden de auteurs 4 niveaus of onderwerpen waarop je feedback kunt geven:

- (1) taak, over hoe de leerling presteert op de taak
- (2) proces, over hoe de leerling de taak aanpakt en begrijpt
- (3) metacognitie, over de zelfregulatie en motivatie van de leerling
- (4) persoon, over de persoon van de leerling.

De effectiviteit van de feedback hangt af van van het niveau.

DE INZICHTEN



Feedback moet dus ingaan op 3 vragen en kan op 4 niveaus:



- 1 Feed-up: waar werk ik naartoe?**
Zorg dat leerlingen goed weten wat de lesdoelen zijn en dat er een gedeeld begrip is over dat wat ze moeten leren en waarom. Zo weten leerlingen waar ze aan toe zijn en dat zorgt voor meer betrokkenheid.
- 2 Feedback: doe ik het zo goed?**
Zorg dat leerlingen weten dat ze op de goede weg zijn en een taak op de juiste manier aanpakken. Geef daarom feedback over hun voortgang en leerproces. Het draait hier niet zozeer om het geven van cijfers over hun prestaties (het product), maar om leerlingen inzicht te geven in of ze op de goede weg zijn of dingen moeten bijleren.
- 3 Feed-forward: wat moet ik hierna doen?**
Maak je leerlingen duidelijk wat hun vervolgstappen zijn. Dat kan een volgende taak(keuze) zijn (zelfregulatie). Maar feed-forward tijdens het uitvoeren van een taak kan ook zorgen voor meer leerrendement, bijv. door de taakuitvoering zo te beïnvloeden dat de leerling meer of dieper leert.



1 **TAAK - Kun je je antwoord nog verder uitbreiden?**

Op dit niveau vertel je een leerling hoe goed hij een taak heeft uitgevoerd. Dit gebeurt op een *positieve manier*, zodat je het leerproces ondersteunt, helpt om foute aannames te ontdekken en aanwijzingen geeft bij het zoeken naar de juiste oplossing. Teveel feedback op taakniveau kan ertoe leiden dat leerlingen zich vooral gaan richten op of ze iets goed of fout hebben i.p.v. of ze de juiste strategie toepassen. Daarom is een combinatie met feedback op metacognitief of procesniveau wenselijk. Als een leerling geen idee heeft van hoe iets moet, heeft feedback op taakniveau weinig zin. Er is dan eerst meer instructie nodig.

2 **PROCES - Je kunt hier beter strategie ... inzetten**

Feedback op dit niveau gaat over het proces om te komen tot een antwoord en de leerling laten begrijpen hoe hij of zij de taak moet uitvoeren. Het kan gaan om de benodigde denkstappen en strategieën (*hoe pak ik dit aan?*), maar ook om relaties tussen deze taak en andere taken (*hoe deed ik dit de vorige keer?*). Vooral i.c.m. taakfeedback kan deze vorm effectief zijn. Leerlingen zien dan of ze iets goed of fout hebben gedaan en krijgen tegelijkertijd inzicht.

3 **METACOGNITIE - Kijk eens of je het overal goed hebt gedaan**

Deze feedback spoort de leerling aan om zichzelf vragen te stellen, zoals: *Hoe zeker ben ik van dit antwoord? Kan ik dit? Waarom kan ik dit niet? Zal ik hulp vragen? Of deze feedback effectief is, hangt (mede) af van hoe de leerling tegen het eigen leren en kunnen aankijkt. Leerlingen die iets (al) heel goed kunnen, zullen sneller om feedback vragen en deze vorm van feedback heel leerzaam vinden. Voor leerlingen met weinig vertrouwen in eigen kunnen (self-efficacy) kan feedback op dit niveau meer bedreigend zijn.*

4 **PERSOON - Jij bent een slimme leerling!**

Feedback gericht op de persoon is vrijwel nooit effectief en kan zelfs averechts werken. Hiermee geef je immers geen informatie over iemands leren, maar over de persoon zelf. Dit betekent niet dat je leerlingen geen compliment

mag geven, wel dat je leerlingen beter kunt complimenteren met hun gedrag dan met hun persoon. Een compliment over hoe een leerling iets heeft aangepakt of over de resultaten heeft namelijk wel een positief effect.

IN DE KLAS

Je kunt het leren van je leerlingen enorm ondersteunen door het geven van goede feedback. Het werk van Hattie & Timperley geeft daarvoor enkele algemene vuistregels. *Feedback op proces- en metacognitief niveau is het meest effectief.* Terugkoppeling op taakniveau kan effectief zijn, maar dan vooral i.c.m. feedback op metacognitief of procesniveau. Terugkoppeling op persoonsniveau is het minst effectief en kun je beter vermijden. Ga eens bij jezelf na op welk niveau jij meestal feedback geeft: Is dat op taakniveau, persoonsniveau of juist al heel veel op proces- en metacognitief niveau? Om ervoor te zorgen dat feedback meer is dan een snelle beoordeling van iemands werk (dat antwoord is goed of fout), is het belangrijk om telkens de 3 vragen in het achterhoofd te houden. Zorg dat je leerdoelen helder zijn en dat er tijdens je feedback een gedeeld begrip komt van deze doelen. Jouw feedback laat leerlingen zien hoe ze ervoor staan en hoe ze verder moeten. Het ondersteunt hen, samen met instructie, bij hun taken. Tot slot kun je met feedback het leren ook verdiepen door de aandacht te vestigen op wat er beter kan in het leerproces. Overigens is het goed te bedenken dat het effect van feedback ook sterk afhangt van de specifieke situatie en de specifieke leerling die je tegenover je hebt. Zoals we zagen, is bij zwakkere leerlingen metacognitieve feedback niet altijd effectief. Gebruik dus vooral ook jouw kennis van je eigen klas en leerlingen.

Feedback zal vaak op jouw initiatief gaan als leerkracht. Het kan de moeite lonen om feedback ook te zien als een gesprek waarin een leerling jou kan laten zien waar hij of zij staat en jij de leerling kunt helpen door vragen te stellen i.p.v. antwoorden of commentaar te geven. Laat leerlingen zien dat zij volwaardige gesprekspartners zijn: zij moeten laten zien wat ze denken, waar ze behoefte aan hebben en moeten ook om feedback kunnen en durven vragen als ze ergens niet uitkomen.



Effectieve feedback bestaat uit 3 vragen:

1. Feed-up - Waar ga ik naar toe (doel)?
2. Feedback - Hoe sta ik ervoor?
3. Feed-forward - Wat is mijn volgende stap?

Taakniveau

Feedback over hoe goed de taak wordt begrepen en/of uitgevoerd

Procesniveau

Feedback op onderliggende processen bij het werken aan de taak

Zelfregulatieniveau

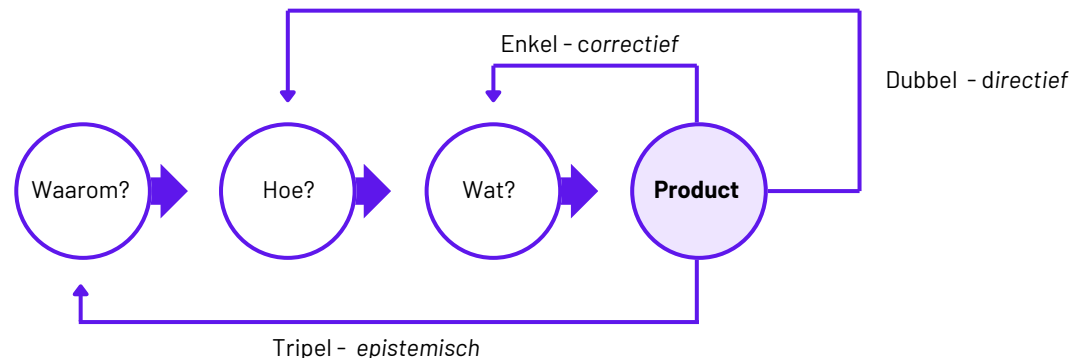
Feedback die gericht is op de metacognitieve vaardigheden

Persoonsniveau

Feedback die op de persoon zelf gericht is (Goed gedaan! Jammer!)

Niet zo, maar zo!

Kirschner onderscheidde in een presentatie (voor de Mbo Taalacademie) 3 vormen van feedback. Bij **correctieve feedback** bekijk je iets, zeg je of het goed of fout is en wat het dan wel moest zijn. Daar leert een leerling niet zo veel van. Dit heet *single loop* (enkele lus) feedback: het heeft betrekking op het handelen, het gedrag en het zichtbare effect of resultaat (goed/wenselijk of fout/onwenselijk). Al wat beter is **directieve feedback**, waarbij je vertelt wat fout is en hoe een leerling de fout kan verbeteren. Dit heet *double loop* (dubbele lus) en gaat over hoe de leerling taak heeft uitgevoerd en hij of zij te horen krijgt hoe het beter kan of moet. Maar het beste werkt **kennisontwikkende of epistemische feedback**. Dit heet *triple loop* (driedovoudige lus). Hierbij zet je als leerkracht de leerling met bijvoorbeeld *Wie, Wat, Waarom, Wanneer en Hoe vragen* ook aan tot nadenken. *Waarom heb je gekozen voor deze formule? En als het nu zus of zo was, had je het dan anders aangepakt?*





Uit de praktijk

WAT VOND JE MOEILIJK?

Om goede feedback te kunnen geven is een vertrouwensband noodzakelijk', zegt Rachél Heijsterman, leerkracht in groep 7 en 8 op basisschool De Waai in Cuijk. 'Vandaar dat we elk jaar beginnen met kindgesprekken, waarin we het hebben over hoe een kind zich voelt, hoe het de sfeer in de groep ervaart, maar ook welke doelen het kind zichzelf stelt.' Zo krijgt Heijsterman informatie over haar leerlingen die ze kan gebruiken bij de korte feedbackgesprekjes die ze dagelijks rondlopend in de klas voert. Deze richt ze vooral op het leerproces en de voortgang. 'Daarin heb ik het met hen over de taak van de vorige dag: Wat ging er goed? Wat vond je moeilijk? Wat heb je nodig qua instructie? Tegelijkertijd besteedt ze aandacht aan feed-forward, zodat de leerling weer vooruit kan. Heijsterman kijkt daarbij samen met de leerling naar de plek in de klas: 'Wie kan jou of wie kun jij helpen?' En ten slotte is er aandacht voor feed-up, waarin Heijsterman heel expliciet de leerdoelen bespreekt: 'Na deze les verwacht ik dat je dit lesdoel beter begrijpt.' 'Het gaat er in die gesprekjes niet om dat ik vertel wat goed of fout is, want daar schiet een leerling niets mee op. Ze zijn veel meer geholpen als ze door die gesprekjes inzicht krijgen in hun eigen leerproces en hun niveau, dus waar ze staan. Ze houden ook zelf hun toetsresultaten bij in een toetsportfolio. Het rapport dat ze krijgen, is geen verrassing voor ze.' Ook voor het gedrag van leerlingen helpen de feedbackgesprekjes. 'Ik had een leerling die snel boos en onredelijk werd en daar ook zelf last van had. Die kun je proberen te corrigeren, maar dat werkt zelden. Ik vroeg hem wat hij zelf wilde. Laat me op zo'n moment maar even met rust, was zijn antwoord. Dat heb ik gedaan en hij heeft de rest van het jaar zijn boosheid een stuk beter onder controle kunnen houden.'

- [blog](#) over het geven van feedback: *is dit effectief of is het tevergeefs moeite?*
- [Artikel](#) Feedback verdwijnt nog te vaak in de boekentas
- [blog](#) over *hoe je leerlingen kunt activeren om beter te leren*
- [blog](#) over *toetsing met goede terugkoppeling*
- Wijze lessen [Bouwsteen 11](#) - Geef feedback die aanzet tot denken

Meer lezen!